

UTJECAJ RADA S KONJIMA NA NJIHOV PSIHOFIZIČKI RAZVOJ

Cavrić, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:706360>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU**

Kristina Cavrić, studentica

Preddiplomski studij smjera Zootehnika

**UTJECAJ RADA S KONJIMA NA NJIHOV
PSIHOFIZIČKI RAZVOJ**

Završni rad

Osijek, 2014.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Kristina Cavrić, studentica

Preddiplomski studij smjera Zootehnika

**UTJECAJ RADA S KONJIMA NA NJIHOV
PSIHOFIZIČKI RAZVOJ**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu završnog rada:

1. prof.dr.sc. Boris Antunović, predsjednik
2. prof.dr.sc. Mirjana Baban, mentor
3. prof.dr.sc. Pero Mijić, član

Osijek, 2014.

SADRŽAJ

1.	Uvod	1
2.	Posjedovanje ždrjebeta	2
2.1.	Utvrđivanje ždrjebnosti.....	3
2.2.	Općenito o ždrjebnosti	4
2.3.	Prehrana u ždrjebnosti.....	4
2.4.	Pred ždrjebljenje	5
3.	Ždrjebljenje i posteljica	5
3.1.	Uginuća pri ždrjebljenju	6
3.2.	Period nakon ždrjebljenja, sisanje.....	7
3.3.	Preventivna cijepjenja i tretmani	9
4.	Utjecaj načina postupanja s konjem na daljnji razvoj.....	10
4.1.	Nagrade kao motivacija	12
4.2.	Odgoj različitih kategorija konja.....	13
4.3.	Utjecaj socijalnog kontakta na daljnji razvoj.....	14
5.	Rad sa ždrjebadi.....	16
5.1.	Postupak stavljanja i navikavanja ždrjebeta na ular.....	17
5.2.	Postupak navikavanja ždrjebeta na povodac.....	18
5.3.	Postupak navikavanja ždrjebeta na privezivanje.....	19
5.4.	Postupak navikavanja ždrjebeta na dizanje nogu.....	19
5.5.	Postupak navikavanja ždrjebeta na prikolicu	20
5.6.	TTEAM metoda za odgoj	21
6.	Odvajanje ždrjebeta od majke	21
7.	Uvježbavanje konja	23
7.1.	Lonžiranje	23
7.2.	Uvod u sedlanje.....	26
7.3.	Uvod u prezanje	26
7.4.	Uvježbavanje konja za jahanje.....	27
8.	Zaključak	29
9.	Literatura	30
10.	Sažetak	31
11.	Summary	32
12.	Popis slika	33
	TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA.....	34

1. Uvod

Prije nego se kobilu pripusti treba se zapitati zbog čega se uopće želi ždrjebe. Treba razmotriti sve prednosti i mane. Kao prvo treba se zapitati hoće li biti dovoljno vremena za bavljenje ždrjebetom, iz kojeg razloga je potrebno ždrjebe. Uzgoj ždrjebeta donosi mnoga zadovoljstva, ali istovremeno traži mnogo znanja, rada, truda i vremena. S ždrjebetom treba raditi od početka, dakle od prvoga dana. Ždrjebet treba odgoj uvježbane ruke, koja točno zna što radi. Što se više radi sa ždrjebetom dok je malo, kasnije će sve biti lakše s njim. Svaki korak, i dobar i loš, će se kasnije ogledati na reakcijama i ponašanju mladoga konja. Također je nepogodno ždrjebe vidati i odgajati jednom do dva puta tjedno. Sa ždrjebetom se mora baviti svaki dan (Herić, 2004.).

Kod planiranja ždrjebeta treba se pripaziti i na niz drugih stvari kao što su uvjeti za odrastanje tog ždrjebeta.

Cjelokupan životni ciklus konja može se podijeliti u četiri skupine, odnosno četiri perioda odgoja. Do šest mjeseci, do prve godine, do druge godine i do kraja života (Mitrović i Grubić, 2003.). Ždrjebe treba pravovremeno upoznati sa svime što ga okružuje, automobilima, prikolicom, naseljima, šumom, zvucima, bukom i činiti to na pravilan način.

U ovom radu upoznat ćemo se s različitim metodama odgoja ždrjebadi, učenja osnovnim radnjama i utjecaju odgoja na daljnji psihofizički razvoj konja.

2. Posjedovanje ždrjebeta

Prije nego se kobila pripusti treba se zapitati zbog čega se uopće želi ždrjebe. Treba razmotriti sve prednosti i mane. Kao prvo treba se zapitati hoće li biti dovoljno vremena za bavljenje ždrjebetom, iz kojeg razloga je potrebno ždrjebe, hoće li se kobila pripuštati samo zbog želje za „malim“ konjem, a zaboraviti na to da će taj „mali“ konj jednoga dana također postati pravi konj sa svojim potrebama.

Kada se netko odluči na imati konja, to znači da u potpunosti preuzima odgovornost za njegov život. Trebaju se znati razumjeti tjelesne i duševne potrebe konja jer njihovo ne poznavanje može kao posljedicu, iako ne namjerno, imati zlostavljanje (Voleg, 2008.).

Također, nije uvjet da ždrjebe mora biti potpuno iste naravi i osobina kao i što je bila majka, tu se pogotovo misli na uspješne konje u sportu. Ako je kobila neobuzdana, svojehlava, ne sluša, pokazuje znakove neprijateljskog ponašanja, pripust nije uvjet da će se to promijeniti. Zapravo, kako ždrjebnost odmiče inače nemirna kobila može postati još nemirnija. Karakterne osobine dio su nasljeđa koji kobila nosi u genima. Također loše je misliti da ždrjebe neće naslijediti istu narav, ali to se svakako može poboljšati radom od prvoga dana (Herić, 2004.). Postizanje očekivanih rezultata i ispunjavanje genetskog potencijala u konjogojstvu samo dijelom zavise od nasljedne osnove roditelja. Pravilan razvoj konja je složeni proces koji ovisi o velikom broju čimbenika kao što su držanje, njega i ishrana od rođenja pa nadalje (Gavrilović, 2011.).

S ždrjebetom treba raditi od početka, dakle od prvoga dana. Ždrjebetu treba odgoj uvježbane ruke, koja točno zna što radi. Što se više radi sa ždrjebetom dok je malo, kasnije će sve biti lakše s njim. Svaki korak, i dobar i loš, će se kasnije ogledati na reakcijama i ponašanju mladoga konja. Čest slučaj zna biti da je ždrjebe došlo na svijet u standardnoj jahačkoj konjušnici, hipodromima i slično, što nije baš preporučljivo. Nema baš ni uvjeta za rad te u takvim konjušnicama uzgoj nije prioritet pa ždrjebe često odraste „usput“ te kada dođe vrijeme ujahivanja to se obavlja u kratkom periodu i uglavnom silom. Također je nepogodno ždrjebe viđati i odgajati jednom do dva puta tjedno. Sa ždrjebetom se mora baviti svaki dan (Herić, 2004.). Kod sportskih konja s radom treba započeti već po rođenju ždrjebeta i traje do ulaska u trening, jer tada prelazi u nadležnost trenera (Gavrilović, 2011.).

Kod planiranja ždrjebeta treba se pripaziti i na niz drugih stvari kao što su uvjeti za odrastanje tog ždrjebeta. Trebalo bi osigurati poveću, sigurnom ogradom ograđenu livadu s čistim pojilom, čistu i uredno održavanu konjušnicu, prozračan boks bez propuha i uvijek

dostupnog veterinara. Ždrjebe se može optimalno razvijati samo kada ima optimalne uvjete života. Ždrjebe se ne smije zatvoriti u štalu pa ga tek povremeno puštati u ispust. To često zna biti problem u standardnim konjušnicama gdje konje drže u boksovima ili na vezu (Herić, 2004.).

Odgoj može biti u ergelama i pojedinačno. U pojedinačnom odgoju, odgajatelj najčešće ne može imati uvjete kao što ima ergela. To se odnosi na više konja u ispustu, veličinu ispusta, stručni kadar i slično. Zbog toga je kvalitetan odgoj uglavnom vezan za ergele. Ergela bi trebala ispunjavati određene uvjete i misliti na određene stvari kao npr. površina zemljišta, oblik ispusta, pravilno ograđivanje, kvalitetu zemljišta, kvalitetu pašu, stručni kadar.

Idealno bi bilo 2 ha ispusta po grlu, čime se omogućuje rotacija (2 x 1ha). Bilo bi dobro imati i nekoliko manjih ispusta, za posebne slučajeve kao prvi izlazak ždrjebeta s majkom, za bolesna grla. Tu spadaju i pješčani i zatvoreni ispusti (Gavrilović, 2011.). Treba osigurati površinu na kojoj imam dovoljno prostora za kretanje. Higijena objekta i okoline treba biti čist, zbog osjetljivosti ždrjebeta (Ivanković, 2004.).

Vrlo je bitno obratiti pozornost i na što kvalitetnije sjeme trave, što zna biti poprilično skupo. Bitno je dobro zasijati ispust i koristiti trave što su guste i otporne su na kopita konja (Gavrilović, 2011.).

2.1. Utvrđivanje ždrjebnosti

Vlasnici obično žele što je prije moguće znati je li kobila ostala ždrjebna ili ne, to je i opravdano jer ukoliko nije uspjelo od prvi put, treba što prije pokušati opet da se ne bi gubilo na vremenu i poremetili planovi.

Utvrđiti ždrjebnost može se već vrlo radno, iskusni veterinar može već u trećem tjednu bređosti ultrazvukom ustanoviti ždrjebnosti. Drugi način je ponašanje kobile, ukoliko je ždrjebna trebala bi biti nezainteresirana na pastuha u blizini. Idući znak ždrjebnosti je izostanak tjeranja u vrijeme kada bi ono po ciklusu trebalo nastupiti. Zatim od osmog tjedna nakon pripusta ždrjebnost se može utvrditi rektalnim pregledom. Pregled treba raditi po isteku tri mjeseca ždrjebnosti jer u prva tri mjeseca može doći do odbacivanja ploda. Postoji još i test krvi ili mokraće. Od petog mjeseca rektalnim pregledom se može napipati ždrjebe.

Na kobili se vide promjene kao što je češće mokrenje zbog pritiskanja mokraćnog mjehura od strane ploda, kasnije se zaobljava trbuh, vidi se micanje ždrjebeta (Herić, 2004.).

Može se utvrditi i različitim biokemijskim ispitivanjima (pregledom mokraće). Od trećeg mjeseca nadalje ždrjebnost se može utvrditi veterinarskim pregledom i po ponašanju i izgledu. Kobilu je mirnija, boljeg apetita te se trbuh postupno povećava (Mitrović i Grubić, 2003.).

2.2. Općenito o ždrjebnosti

U posljednjoj trećini graviditeta trbuh se počinje povećavati i ograničavati kobilinu živahnost. Ždrjebnost traje približno 340 dana, odnosno 11 mjeseci i 5 dana. Trajanje ždrjebnosti ovisi i o pasmini pa tako ranozrele pasmine nose kraća od kasnozrelih. Također žensko ždrjebe će doći prije na svijet od muškoga, u prosjeku oko 14 dana. Kobilu treba čuvati od opasnih i napornih stvari kao što su skliski tereni, skakanje ili dugotrajno terensko jahanje (Herić, 2004.).

U prvoj polovini ždrjebnosti postupak je uglavnom isti kao i sa ostalim konjima. U drugoj polovini mogu se upotrebljavati za lakše radove i to da im hod isključivo bude korak (Mitrović i Grubić, 2003.).

Kobilu je najbolje raskovati prije ždrjebljenja. Nije velika graška ako se ne raskuju jer kobile su brižne mame, u većoj su opasnosti ostali konji iz krda jer kobile znaju biti agresivne u svrhu zaštite ždrjebeta pa su udarci bez potkova ipak nešto blaži (Herić, 2004.).

2.3. Prehrana u ždrjebnosti

Kod prehrane također treba pripaziti na određene stvari, hranjenje mora biti u skladu s uzrastom, iskoristivošću, kondicijom i temperamentom konja. Hrana mora biti kvalitetna, treba se davati dovoljno neprobavljive hrane kada je konj u zatvorenom, ne naglo mijenjati vrstu hrane, hraniti malo ali često i svakog dana u isto vrijeme, svakog dana dati nešto sočno (Herić, 2004.).

U drugoj polovini ždrjebnosti ishrani treba posvetiti posebnu pozornost jer ždrjebe po rođenju ima već 60% visine grebena odraslog konja, zbog toga hranidbu treba pojačati posebno u proteinima, vitaminima i mineralnim tvarima (Mitrović i Grubić, 2003.).

Voda mora biti stalno na raspolaganju te posude čiste. Najbolja ishrana ljeti je zelena trava (Herić, 2004.). Trebali bi se što više kretati po pašnjacima (Mitrović i Grubić, 2003.). Treba imati sol na raspolaganju (Herić, 2004.).

Prehranjivanje tijekom ždrjebnosti česta je pogreška i iskusnih uzgajivača, kobili se treba davati kvalitetno, dobro osušeno sijeno, treba voditi računa o dobroj kondiciji i zrna dodavati ovisno o kvaliteti ispaše i količini rada (Herić, 2004.).

Pored svega kobili treba davati odgovarajuće preparate protiv parazita (Mitrović i Grubić, 2003.).

2.4. Pred ždrjebljenje

Desetak dana pred ždrjebljenje primijetit će se nabrekle trbušne vene koje postaju deblje dok ne postanu debele poput palca. Nakon nekoliko dana počinje bujati i dio oko vimena. Na bradavicama se može zamijetiti sasušena bjelkasta tekućina koja će kasnije postati bjeljom i mliječnijom. Kada se uoče guste kapljice kako sustižu jedna drugu znak je da će se uskoro nešto dogoditi, ali ipak, kobile znaju biti pune iznenađenja (Herić, 2004.).

Najbolje bi bilo kobilu smjestiti u posebnu štalu koja ima kamere, i iskusen noćni čuvar (Gavrilović, 2011.).

Pred porođaj kobila mijenja svoj izgled i ponašanje, u korijenu repa ligamenti olabave a mišići na sapima malo ulegnu (Mitrović i Grubić, 2003.). Masa ždrjebeta uglavnom je 8 – 10% tjelesne težine majke (Ivanković, 2004.).

Kobili je najbolje da se oždrjebi na mjestu na kojemu je i boravila cijelo vrijeme, najprije jer se tu osjeća najugodnije, a i zato što je razvila antitijela na klice toga područja koja će kolostrumom dati ždrjebetu (Herić, 2004.).

Mjesto treba biti mirno, čisto, dezinficirano i bez propuha. Također i oprati zadnji dio tijela oko stidnice toplom vodom i odgovarajućim dezinficijensom (Mitrović i Grubić, 2003.).

3. Ždrjebljenje i posteljica

Ždrjebljenje traje od 5 do 30 minuta ako je sve uredu (Herić, 2004.). Kod nekih kobila i duže (jedan do dva sata) (Mitrović i Grubić, 2003.). Kobila prestaje jesti, rješava se izmeta i mokraće, nemirna je, kopa, liježe i ustaje, znoji se, to je znak da su počeli trudovi (Herić, 2004.). Puca vodenjak i ždrjebe počne izlaziti u plodnoj vreći s prednjim nogama i glavom. Kada izađe prsni koš ostatak tijela lagano isklizne (Mitrović i Grubić, 2003.). Pupčana vrpca se ili sama prekine ili ju kobila kasnije prekine. Pupak ne treba podvezivati jer krvarenje samo

prestane. Kobila se potom ustaje i počne lizati ždrjebe. Prvo gubicu i nozdrve kako bi odstranila sluz (Herić, 2004.). Nakon izlaska iz porođajnog kanala, ždrjebe je u ležećem položaju iza majke, zatim prvim udisajem pokreće respiratorni sustav. Na početku su udisaju i izdisaju neravnomjerni. Važno je na vrijeme očistiti nozdrve i usta od sluzi (Ivanković, 2004.). Treba imati u vidu da su nos, usta i pupčana vrpca jako podložni infekcijama (Mitrović i Grubić, 2003.). Pupčanu vrpcu podvezati na odgovarajućoj udaljenosti od kožnog dijela, zatim prerezati i dezinficirati jodnom otopinom (Ivanković, 2004.). Zatim treba očistiti cijelo tijelo što služi i za poticanje cirkulacije (Herić, 2004.). Ukoliko kobila to iz nekog razloga ne radi, to može raditi i vlasnik sa slamom, sijelom ili krpom (Mitrović i Grubić, 2003.). Ukoliko je kobila uznojena treba ju osušiti slamom te joj staviti novu suhu stelju (Stanišić i Šupica, 1987.). Prvih nekoliko sati vrlo je bitno i za majku koja je tada podložna infekcijama i oštećenjima maternice (Pejić, 1996.).

Promatranje tek rođenog ždrjebeta najljepši je prizor, kako se prvi puta diže na noge i siše (Pejić, 1996.). Ždrjebe će pokušavati ustajati i za to treba strpljenja, i s njegove, i vlasnikove strane. Začuđujuće, ali ždrjebe uspije stati na noge već nekoliko sati nakon rođenja (Pejić, 1996.). Pokušati će se ustati već 5 do 10 minuta nakon poroda. Prvo uspravlja glavu i vrat, pa prednje noge i prednji dio tijela, pa stražnje noge i stražnji dio tijela. Uglavnom su nakon jednog sata sposobni stati na noge (Ivanković, 2004.). Ženskoj ždrjebadi treba 50 min za stati na noge, muškoj ždrjebadi nešto više, 71 min (Bostedt, 2000.).

Najbolje je ne dirati kobilu i ždrjebe, jer to može kod kobile izazvati nemir i stres. Kobila će sama pokazati je li spremna dati svoje ždrjebe na susret s čovjekom, odgura li ga ili zagradi svojim tijelom kada vlasnik priđe, treba odgoditi upoznavanje za nekoliko sati ili dana. Kobila treba izbaciti posteljicu u vremenu od pola sata do najviše šest nakon ždrjebljenja. Ako se to ne dogodi potrebno je odmah zvati veterinara. Posteljicu se ne treba na silu izvlačiti van, kobila to mora učiniti sama (Herić, 2004.). Posteljica je uglavnom teška 6- 6,5 kg i nakon što ju kobila izbaci treba ju zapaliti ili zakopati (Mitrović i Grubić, 2003.).

3.1. Uginuća pri ždrjebljenju

Nažalost dolazi i do komplikacija pri porodu, od nepravilnog položaja ždrjebeta, tvrde plodne vreće pa ju ždrjebe ne može samo razderati, pa do nezgodnih mjesta poroda kao položaj uz zid, uz sve to zna se i dogoditi uginuće ždrjebeta ili majke. Ugine li kobila, a ždrjebe preživi treba brzo djelovati, izvući što više kolostruma iz majke (Herić, 2004.).

Ždrjebe koje ne prima dovoljno kolostrum idućih nekoliko mjeseci bit će izrazito podložno zarazama idućih nekoliko mjeseci (Pejić, 1996.). Kobilu treba pokriti da ostane topla kako bi i kolostrum ostao topao u narednih nekoliko sati jer je potrebno da se izvuče što više. Ždrjebe treba osušiti i utopli, dezinficirati mu pupak. Treba ga što prije prebaciti u drugi prostor.

Tijekom prvih osam do deset sati života ždrjebe bi trebalo popiti 2 – 2,5 litre kolostruma što je otprilike 0,5 svakoga sata (Herić, 2004.). U prvih 24 sati života ždrjebe sisa i do 20 puta (Mitrović i Grubić, 2003.). Malo ždrjebe treba jesti otprilike svaka 2 sata. Treba pripremiti zamjensko mlijeko, najbolje bi bilo kobilje ili pronaći zamjensku majku. Ždrjebe se može pokušati spojiti s kobilom koja je izgubila ždrjebe, koja ima previše mlijeka ili je pred kraj laktacije. Taj postupak treba izvoditi oprezno (Ivanković, 2004.). Ždrjebetu trebamo ponuditi društvo ponija ili kozu.

Uslijed rano smrti majke, odbijanja kobile ili mastitisa, može doći do ozbiljnih problema u preživljavanju ždrjebadi. Ukoliko se uginuće dogodi neposredno nakon poroda, nužno je osigurati neki drugi izvor imunoglobulina (zamrznuti kolostrum). Također se može hraniti mliječnim nadomjestkom, napravljenog od raznih vrsta mlijeka. Kravljem mlijeku smanjiti udio mliječne masti i bjelančevina, dodavanjem vode, a povećati udio šećera (Ivanković, 2004.).

Istraživanja pokazuju da ždrjebad hranjena na umjetan način, mliječnom zamjenicom od kravljeg mlijeka, ne pokazuju nikakve razlike u ponašanju i težini u usporedbi s ostalom ždrjebadi (Tateo i sur., 2003.).

Ukoliko kobili uquine ždrjebe pri ždrjebljenju, kobili neće biti lako. Najbolje je ne micati odmah tijelo ždrjebeta nego ga ostaviti sat, dva uz kobilu kako bi prihvatila činjenicu da nije živo. Kobilu koja se oždrjebila sadrži kolostrum koji bi se zatim trebao izmisti jer može spasiti život drugom ždrjebetu. Također potrebno je izmisti i jer može nastati upala vimena (Herić, 2004.).

3.2. Period nakon ždrjebljenja, sisanje

Poslije ždrjebljenja kobili se daje napoj od mekinja, kao i suha hrana mekinje, kvalitetno sijeno i paša (Mitrović i Grubić, 2003.). Kobilu koja se prvi put oždrjebila može pokazati odbojnost prema ždrjebetu. Dok ždrjebe pokušava pronaći vime, gurka ju, može izazvati uznemiravanje i neprijateljski stav, izmicanje i nemir. U takvom slučaju kobilu treba umiriti, čvrsto ju zavezati i ždrjebe uputiti prema vimenu (Herić, 2004.). Tijekom prvih dana

sisu male obroke kolostruma, jednokratno sisanje traje 30 do 60 sekundi, u prvih 24 sata sisa i preko 60 puta. Sa 18 do 24 sata starosti sluznica crijeva postaje gotovo nepropusna za imunoglobuline (Ivanković, 2004.).

Iz početka će ždrijebe tražiti sisati i između prednjih nogu, to nije ništa zabrinjavajuće. Uglavnom sisu unutar dva sata i tijekom prvog dana života trebaju obilno jesti da steknu imunitet (Pejić, 1996.).

Poteškoće obično nestanu same od sebe nakon što se ždrijebe podoji jer se javi zakašnjeli majčinski instinkt. Dobro je mlade kobile privikavati da ih se dira po vimenu. Ako se ždrijebe razboli i nije u mogućnosti sisati, kobilu treba redovito izdajati da ne dođe do upale, a i da ne izgubi mlijeko. Kobilje mlijeko je vodenastije i slađe od kravljeg i prilično nalikuje na mlijeko žene (Herić, 2004.).

Ukoliko nedostaje majčinog mlijeka može se othraniti i kravljim mlijekom sa dodatkom šećera (Mitrović i Grubić, 2003.).

Prvih dana kobilu i ždrijebe treba pustiti što više na miru da se odmire i priviknu jedno na drugo (Slika 1.). Nakon ždrjebljenja veterinar treba pregledati ždrijebe i kobilu, posteljicu i cijepiti ždrijebe protiv ždrjebeće paralize. Uzrok paralize je infekcija bakterijama iz izmeta ili posteljice. Potrebno se malo posvetiti i kobilu i maziti ju, četkati i izmasirati. Nije preporučljivo kobilu vezati ukoliko ima ždrijebe. Ukoliko kobila nema ništa protiv poželjno je počeskatati i ždrijebe.

Slika 1. Kobila i ždrijebe

Ukoliko je kobila previše zaštitnički nastrojena prema ždrjebetetu veća je mogućnost da to ždrijebe u budućnosti bude problematično (Grogan i McDonnell, 2005.).

U provedenom istraživanju, ždrjebad čije majke nisu bile previše zaštitnici nastrojene, su brže i više prilazili nepoznatim ljudima i uspostavljali kontakt, za razliku od druge skupine ždrjebad (Henry i sur., 2005.).

Ako se kobila izvodi van iz boksa, to bi se trebalo raditi polako i postepeno, da ždrjebe može polako slijediti majku i shvatiti gdje je izlaz, u suprotnom bi kobila samo otišla van, ždrjebe bi možda ostalo samo u boksu i uznemirilo bi se te bi ga uhvatila panika. Ukoliko ždrjebe odbija napustiti štalu poželjno ga je polako gurkati stalno uz majčin bok. Ždrjebad rođena na pašnjaku nema tih problema. Prvi izlazak je rizičan jer se kobila rita i ždrjebe ne vidi dobro. Zato je najbolje kobilu pustiti prvo samu, pa nakon 15 min ždrjebe na jedan sat. Bitno je da ih vodić uvodi u ispust.

S danima se boravak vani produžava, ali na kraju ne smije biti više od 4 sata vani. Nakon sedam dana odlaze u veći ispust u kojem su i druge kobile. To se također radi postupno, par po par kobila, da bi na kraju tjedna bili svi zajedno. Najbolja grupa je jedna kobila s ždrjebetom na 1 ha, ali ne više od 10 ha. Ukoliko je vrijeme loše, nebi se trebalo izlaziti van, ukoliko je hladno i kiša, ždrjebe ne bi trebalo ići van, za vrijeme jako toplih dana također, tek ujutro, predvečer ili po noći. Ždrjebe treba imati dosta sna i odmora, što pomaže u rastu.

Treba pratiti i razvoj ždrjebeta i stavove. Ždrjebad koja brzo raste počinje „zatezati“ unutarnju ili vanjsku fleksornu tetivu, cjevanica raste brže od mekih tkiva. Tada treba zaustaviti unos hrane da nebi došlo do nepovratnog deformiranja. Njih treba smjestiti u mračne boksove zajedno s majkom kojoj se smanji unos hrane, i to na livadsko sijeno dva tjedna i tako se smanji unos energije i razvoj kostiju. Kod ždrjebadi se zna javiti upala epifize na drugoj falangi i cjevanici. Njih treba puštati u pješčani ispust. Ovisno o poremećaju i stanju, ždrjebad treba šetati 10 - 30 minuta po betonu ili drugoj podlozi (Gavrilović, 2011.).

3.3. Preventivna cijepjenja i tretmani

Cijepjenje se obavlja s tri do pet mjeseci protiv bjesnoće i ždrjebećaka. Ni slučajno se ne smije cijepiti istovremeno kad i protiv tetanusa. Cijepjenje protiv tetanusa je vrlo bitno. Ždrjebe je do šest mjeseci života zaštićeno od tetanusa preko majke iz kolostruma, ukoliko se majka cijepila. Ždrjebad često zna patiti od zatvora, uzrok može biti premasno mlijeko, loša prehrana kobile ili prevelika doza pojednog izmeta. Potraje li dulje od pet dana potrebno je zvati veterinara. Zatvor mogu uzrokovati i gliste koje ždrjebe može dobiti putem mlijeka ili izmeta. Ždrjebetu je deseti dan života potrebno dati antihelminetik, čišćenje treba ponavljati

jednom tjedno do osmog tjedna života, nakon toga kao i ostalim konjima svaka dva do tri mjeseca (Herić, 2004.). Važno je konju redovito uklanjati gliste, glavni cilj toga je sprječavanje jajašaca da izađu u izmetu i kasnije ponovno zaraze konja (Voleg, 2008.).

Gavrilović (2011.) navodi da sa dva mjeseca počinje antihelmintska kontrola, i tako svaka dva mjeseca do godine dana starosti. Zbog pritajenih infekcija i slabijeg razvoja treba raditi i analize krvi.

Zdravlje konja također treba čuvati. Najbolji način sprječavanja bolesti je dobro održavanje staje i promatranje konja. Treba biti posebno oprezan ukoliko je konj bio u društvu drugih nepoznatih konja (Voleg, 2008.).

4. Utjecaj načina postupanja s konjem na daljnji razvoj

Na sportske performanse konja i genetski potencijal utječe pravilan odgoj. Termin „odgoj“ predstavlja skup radnji koje za cilj imaju pravilan razvoj mladog konja (Gavrilović, 2011.).

Obuka konja treba biti prilagođena dobi, psihofizičkom stanju, uporabnom cilju. Treba ju izvoditi strpljivo, postupno, bez prisile i grubih postupaka. Na taj način se kod konja razvija osjećaj povjerenja i želje za suradnjom. Osjećaj straha i tjeskobe proizlaze iz loših postupaka, te ga to koči u psihofizičkom razvoju.

Mladog konja ne treba previše opterećivati obukom, obzirom da je u fazi intenzivnog razvoja, fizički i psihički nezreo i zaigran (Ivanković, 2004.).

Pod pravilan razvoj se podrazumijeva pravilan i uravnotežen skeletni sustav, bez eksterijernih mana. Preduvjet za uspješan odgoj je svakako i pravilan odabir majke i pastuha (Gavrilović, 2011.).

Veza između čovjeka i konja traje nekoliko tisuća godina, u tom razdoblju čovjek je pokušao nametnuti konju svoje poglede i prohtjeve, koje se protive njegovom prirodnom nagonu. Kako su živjeli u prirodi, da bi opstali nisu smjeli dozvoliti nikome da im se popne na leđa, jer su ih veliki grabežljivci uglavnom na taj način lovili (Trailović i sur. 2008.). Kod prvog zajahivanja, konj nagonski nastoji maknuti teret s leđa, jer mu stvara nelagodu. Obukom konja krote se njegove prirodne reakcije, usvajaju se nove vrste kretanja, usklađuju

se pokreti i ritam, razvija se koncentracija i inteligencija, uči ih se poslušnosti (Ivanković, 2004.).

Pazili su da im glava i noge uvijek budu slobodni, da bi mogli pobjeći na svaku opasnost. Čovjek je uspio, nakon pripitomljavanja popeti se na leđa konju i potisnuti mnoge prirodne instinkte, dozvoljavajući da se pokažu samo u uvjetima maksimalne ugroženosti. Odgovarajuća obuka neophodna je za tako nešto (Trailović i sur. 2008.).

Obuka konja ma cilj navikavati konja na čovjeka, opremu i izvršavanje radnji, te se pri tome nastoje obuzdati nagonske reakcije na određene okolišne podražaje (Ivanković, 2004.). Da bi netko bio dobar jahač ili učitelj, mora dobro poznavati psihologiju konja, razumjeti njegove nagone, prohtjeve i strahove, te naučiti komunicirati s njim. Jahač treba razumjeti konja, jednako kao što i on razumije što jahač traži od njega.

Ukoliko se obuci pristupi na pravi način, konj će lako pobuditi znatiželju za novim navikama i usvajanjem, potisnut će strah i svoje instinkte, te će se lako pripitomiti postati poslušan (Trailović i sur. 2008.). Pravilna obuka temelji se na blagim postupcima i razumijevanju konja, kako bi s voljom izvršavao zapovijedi. Nastoje se stvoriti pozitivne asocijacije vezane uz određene radnje, kako bi ih konj s voljom izvršavao (Ivanković, 2004.). Ukoliko se između konja i jahača uspostavi pravilan odnos, on postaje jako odan i poslušan, na primjer nakon pada jahača ostati će pokraj njega i paziti da ga ne ozlijedi (Mitrović, 2005.).

Kao posljedica grešaka jahača ili trenera, javlja se najveći broj teškoća. Konji koji se opiru učenju i zahtjevima obično su se nalazili u lošim i nestručnim rukama, pa takve obično proglašavaju tvrdoglavima i lošim đacima. Vještina obučavanja ovisi i razumijevanja signala koje konj daje, prepoznavanje namjere i prije nego što konj nešto uradi vrlo je bitno, te također i prihvaćanje odgovornosti za vlastite greške.

Ukoliko konj pruža otpor prema radnjama, postoji više razloga za takvo ponašanje. Jedan od razloga je dosada, ukoliko se stalno ponavlja jedna te ista radnja, učestalo kod mladih grla, tada treba prijeći na drugu radnju čim se primijeti da mu je ova dosadila, odnosno učiniti trening zanimljivim. Drugi je razlog strah, koji dolazi zbog prijašnjih kažnjavanja, nedostatka povjerenja ili okolnosti u kojima se radi. Treba pronaći uzrok, te polako i strpljivo uvoditi konja i nove radnje. Ukoliko postoji stvarna opasnost, jahač treba biti smiren i opušten, to konj prepoznaje i pomaže mu da se ne uspaniči i problem postupno nestaje. Malo ždrjebe ne plaši se skoro ničega, dok odrasli konji jako reagiraju na sve što im je nepoznato, to znači da je mladost pravo vrijeme za upoznavanje s čovjekom.

Dobar jahač prepoznati će namjere konja i prije nego što on nešto napravi, te ako je potrebno spriječiti ga u tome. Kažnjavanje nakon pogreške ne vodi ničemu jer je životinja

napravila što je htjela i vjerojatno počela razmišljati o nečemu drugome, te joj tada nije jasno zbog čega sada kazna. To povećava nepovjerenje prema čovjeku (Trailović i sur. 2008.). Pri proučavanju ponašanja životinja, mnogo veća pažnja daje se uzorku odnosno unutrašnjoj potrebi koja izaziva reakciju, nego samoj reakciji (Trailović i sur. 2012.).

Ukoliko konj pokušava ugristi, te ga se tada udari, to će povezati s time što je htio učiniti. Da se uvjeri u to, vjerojatno će opet pokušati učinit isto, te se tada kazna mora ponoviti.

Samo konj koji se osjeća sigurno, samouvjeren i slobodno će pravilno reagirati na zapovijedi. Strah stvara nervozu, te se tako umanjuje osjećaj i percepcija. Prvi korak ka uspješnom radu s konjem je obuzdavanje napetosti. Ukoliko se jahač plaši konja, ili mu nervozu stvaraju sasvim druge stvari, to konj osjeća te se i on počne tako ponašati. Napetost i strah na početku se primjećuju po tome što konj ne žvače žvalu, vrat i vilica su mu ukočeni. Pokreti su nagli i isprekidani, pokreti nisu opušteni. Ukoliko se ne reagira na pravi način to preraste u paniku. Ponekad ljudi žele što brže postići nešto i tako drastičnim metodama slomiju konja, pa dobiju istraumiranu životinju koja je u stalnom strahu da će pogriješiti. Konja ne treba kažnjavati ako je preživahan prije treninga, već ga pustiti da se izjuri jer višak energije se treba negdje ispustiti, da se to nebi pokazalo na treningu. Bez obzira na to koliko je njegov odnos s jahačem skladan, povremeno će odbiti uraditi nešto što se od njega traži, s mišljenjem „zašto bih?“. Tada jahač mora biti brz i odlučan, inzistirati na poslušnosti te se tada ovakvi problemi brzo rješavaju (Trailović i sur. 2008.).

Cilj odgoja sportskog konja je maksimalno pravilno razvijanje budućeg mladog konja za što kraće vrijeme, koji će biti psihički i fizički sposobni za postizanje velikih napora. Obučeni konj sposoban je za rad s ljudima, kako bi prihvaćao i izvršavao naredbe. Prema istraživanjima, pravilan odgoj sportskog konja sa više od 65% pridonosi postizanju vrhunskih rezultata, znači da odgoj sam po sebi predstavlja 65% vrijednosti grla u trkama. Ostalih 35% odlazi na trening, genetsku osnovu, vlasništvo i sreću (Gavrilović, 2011.).

4.1. Nagrade kao motivacija

Nagrada za vrijeme radnje ili poslije nje, potiče konja da ponavlja istu radnju i ubuduće. S nagradama treba biti i oprezan, jer previše poslastica može dovest do halapljive i razmažene životinje koja sve okolo gricka i gura nos, očekujući zalogaj. Kao podjednako dobra nagrada može djelovati i tapšanje po vratu te blaga riječ. Mnogi ne shvaćaju da je nagrađivanje vrlo bitan dio obuke, nego se orijentiraju samo na kažnjavanje te se tako trening zasniva na strahu. Takav konj može biti poslušan, ali kod njega nema radosti, i mogući su

iznenadni postupci u strahu. Nakon nekog vremena odmor poslije treninga također predstavlja nagradu, isto tako i odmor nakon dobro odrađene vježbe kada se konja pusti da se ispuše i opusti. Ukoliko ga se ne pohvaljuje nakon vježbe, početi će ju odbijati i opirati se.

Nagrađivanje ovisi i o konju, ukoliko ga se podmićuje s poslasticom da naprimjer uđe u prikolicu, konj koji je preplašen neće dati rezultate, zbog napetosti. Razmišljati će samo o mogućoj opasnosti, usta su im suha, a vilice nepomične pa ne osjećaju želju za jelom. Također nervozi konji nemaju baš apetita, pa ih poslastica neće previše ni zanimati, dok će halapljivi konji učiniti sve da je se domognu (Trailović i sur. 2008.). Skoro najjači stres za konja je prvo zajahivanje, nužno ga je dobro pripremiti za ovaj korak, što se postiže nagradama nakon pozitivnih pomaka (Ivanković, 2004.).

Nije dobro ni stalno, svaki put poslije treninga davati nagrade, jer ih poslije više neće tako shvaćati. Najbolje je konja nagraditi prirodnim postupcima, tapšanjem i riječima. Prema iskustvima može se vidjeti da se daleko bolji rezultati postižu pohvalom i nagrađivanjem. Ukoliko se konj obučava s ljubavlju, te mu jahač jasno pokazuje da je zadovoljan njegovim ponašanjem, tada će i konj rado prihvaćati nove zadatke i saznanja te rado ispunjavati čovjekova očekivanja. Tada je prava kazna nepotrebna, konj će kao kaznu shvaćati izostanak nagrade. Kažnjavanje će dovesti do straha i napetosti, napetost do ne prihvaćanja obuke, te se tada trening pretvara u neugodnu i opasnu borbu (Trailović i sur. 2008.).

Nagrade u obliku zalogaja nisu uvijek najbolji način nagrađivanja, jer je nekada nemoguće dati ih dovoljno brzo da bi ih konj shvatio kao nagradu za učinjeno. Obzirom da su vrlo osjetljivi na glas jahača, riječ hvale bolje će poslužiti. Konji također odmor shvaćaju kao nagradu, pa je tako šetnja s opuštenim uzdama, stajanje na nekoliko minuta, ili šetnja sa jahačem koji nije u sedlu također dobra nagrada (McBane, 1999.).

4.2. Odgoj različitih kategorija konja

Svaki period specifičan je po odgoju i načinu ishrane. Najbolji način držanja za dobro odgajanje je pašnjački način jer se tim načinom pravilno razvijaju pojedini dijelovi tijela, jačaju kosti, mišići, zglobovi i tetive.

Prvi period odgoja je sisajući period. U pravilu traje 5-6 mjeseci, muška grla sisaju i duže. Na građu i čvrstoću kopita treba obratiti posebnu pozornost jer to uvjetuje radnu sposobnost konja.

U drugom periodu života ždrjebe raste i zbog toga mu je potrebno osigurati pojačanu i raznovrsnu prehranu. Ždrjebad bi se morala kretati svakodnevno. Odvajanje po spolovima treba izvesti najkasnije kad napune godinu života (Mitrović i Grubić, 2003.). U obroku uvijek mora biti kvalitetno livadno sijeno i kvalitetan dodatak, prehrana je od izuzetne važnosti. Ukoliko se ždrjebe pravilno odgoji u ovom periodu, veliki dio posla je završen. S 12 mjeseci je dobro razvijeno, s pravilnim stavovima nogu, odgovarajućom visinom i težinom, i u odličnom zdravstvenom stanju, može se očekivati veliki uspjeh (Gavrilović, 2011.).

Od prve do druge godine osnovna je hrana paša i sijeno uz minimalni dodatak koncentriranih krmiva (1-1.5 kg). Grla koja su namijenjena za trke hrane se intenzivnije. Time se postiže odgovarajuća koščatost, mišićavost, razvijenost i zrelost.

Konj u životu preživljava tri jako bitna stresa, ždrjebljenje, odbijanje i prvo jahanje. Treba paziti na to da ti trenutci budu što manje stresni za razvoj konja i njegovu psihu. Tjelesni razvoj se usporava u četvrtom razdoblju, osnovna hrana u tom periodu je paša i sijeno (Mitrović i Grubić, 2003.).

4.3. Utjecaj socijalnog kontakta na daljnji razvoj

Konji inače žive u stadima što je jako važno. Stado pruža sigurnost i olakšava preživljavanje. Ždrjebe ne smije propustiti naučiti zakone stada i samo se izboriti za svoje mjesto u njemu. Ždrjebe koja odrasta samo uz majku kobilu nikada neće moći naučiti da ima i snažnijih i boljih, a i lošijih od njega, nikada se neće moći utrkivati i igrati s ostalom ždrjebadi, neće imati priliku naučiti se hijerarhiji, koja je u konjskom životu važna. Ždrjebe bez stada često duhovno i tjelesno kržlja i zbog toga postaje asocijalno što mu kasnije u životu može činiti velike poteškoće. Npr. kasniji prvi susret s drugim konjima itd (Herić, 2004.).

Društvo ždrjebadi iste dobi je vrlo bitan faktor za pravilan mentalni razvoj. Sva odbijena ždrjebad trebala bi biti zajedno u ispustu, sa slobodnim ulaskom u štalu, najbolje bez odvojenih boksova (Gavrilović, 2011.).

Vrlo važna potreba u životu konja je društvo. Društvo nekada čak može potpuno promijeniti ponašanje i osobnost konja (Slika 2.). Konj koji nije bio u društvu nije sposoban pravilno odgovoriti ni na jedna podražaj, čak se može ponašati i mentalno defektno. U slučaju opasnosti zajedništvo posebno dolazi do izražaja, kada cijelo društvo reagira kao jedno biće. U početku se ždrjebe zabavlja isključivo uz kobilu, jer njena upozorenja mu pokazuju čega se moraju paziti, obzirom da nemaju iskustva. U početku mu dozvoljava sve, da ju gura, nalijeće na nju, grize joj rep i penje se po njoj, kroz sve to ga uči uzajamnom češkanju. Nakon mjesec

dana pažnja se usmjerava na drugu ždrjebad, da se igra s njima. Igram se ždrjebe uči ponašanju u društvu, koordinaciji pokreta, razumijevanju i pokazivanju signala, komunikaciji. Ždrjebe koje odrasta samo, pokazuje zaostajanje u psihofizičkom razvoju. U početku se igraju podjednako neovisno o spolu, kasnije mužjaci postaju aktivniji, dok se ženke više vole družiti češkanjem i grickanjem (Trailović i sur. 2012.).

Slika 2. Mladi konji u društvu na pašnjaku

Do četvrtog tjedna starosti ždrjebad uglavnom borave samo uz majku. Nakon četvrtog tjedna počinju se igrati jedni s drugima, muška ždrjebad igra se više i u igri pokazuju više agresije (Carson i Wood-Gush, 1983.).

Divlji konji imaju kontakte s drugim konjima, dok ih pripitomljeni imaju vrlo malo. Zato je domaćim konjima potreban kontakt s ljudima, to se postiže aktivnostima kao što su timarenje i vježbanje. Konji u konjušnicama koji ne dobivaju dovoljno poticaja mogu kao reakciju na stresne situacijama razviti loše navike. Konj je društvena životinja, nema li drugih konja oko njega, treba mu ponuditi tjelesni kontakt i duševnu stimulaciju od ljudskog društva, kakvo bi inače imao od konja u krdu (Voleg, 2008.).

Preporuka je da ukoliko je to moguće, konji budu na pašnjaku na kojem imaju uvjet za slobodno kretanje, igru, napasivanje i socijalni kontakt. Boravak na otvorenom dobro djeluje na psihofizički razvoj konja. Preporuka je da se na pašnjaku drži više kobila s ždrjebadi, zbog psihičkog razvoja i socijaliziranja (Ivanković, 2004.). (Slika 3.)

Slika 3. Kobile i njihova ždrjebad zajedno

5. Rad sa ždrjebadi

Cjelokupan životni ciklus konja može se podijeliti u četiri skupine, odnosno četiri perioda odgoja. Do šest mjeseci, do prve godine, do druge godine i do kraja života (Mitrović i Grubić, 2003.). Ždrjebe treba pravovremeno upoznati sa svime što ga okružuje, automobilima, prikolicom, naseljima, šumom, zvucima, bukom. Mora li se ždrjebe odvojiti nakon šest mjeseci od majke, bit će mu znatno lakše ako je do tada uspjelo naučiti što je ular, povodac, hodanje uz čovjeka, stajanje i sl. (Herić, 2004.).

Prije nego se počne s treningom, ždrjebe treba prihvatiti čovjeka, odnosno pustiti ga u svoj osobni prostor. Ukoliko se to radi sa silom, dobije se suprotan učinak, ukoliko je vezano udarat će i gristi, a ukoliko je pušteno, bježati će. Sve dok sam i dobrovoljno ne dozvoli da se netko bavi njime, predstavljat će stalnu potencijalnu opasnost za jahača (Trailović i sur. 2008.).

5.1. Postupak stavljanja i navikavanja ždrjebeta na ular

Ždrjebe se mora priviknuti na ular, to mu mora postati rutina. Ular je neodvojivi dio konjskog života, od njega sve počinje.

Kobili se treba prići polako, javiti joj se, ignorirati ždrjebe. Tako će i kobila biti opuštenija jer će vidjeti da osoba nije prišla s namjernom da nešto učini ždrjebet, a i ždrjebe će onda samo po sebi početi prilaziti iz znatiželje. Treba staviti kobili ular, ako treba ponovno skinuti i staviti, petljati kobili oko glave, maziti ju, ždrjebe će onda samo po sebi ubaciti svoju glavu u taj posao. Tako se privikava i na prisutnost čovjeka, a i stječe povjerenje i gubi strah.

Nije dobro odmah početi s ularom, poželjno bi bilo rabiti dugi debeli konopac u vrijeme igranja s ždrjebetom. Treba pustiti i da konop slobodno visi na ždrjebet, nakon toga poželjno je od užeta napraviti omču i staviti ju ždrjebet oko vrata. Za to vrijeme treba ga se češkati osobito po glavi i zatiljku da bi se priviklo na lagani pritisak na tom dijelu. Nakon toga treba staviti jedan dio konopa oko zatiljka, a jedan dio oko nosa, time se improvizira ular, naravno bez zatezanja i grubosti. Lekciju treba ponavljati nekoliko puta tijekom svakog druženja. Ždrjebe će se tako priviknuti na te stvari i biti opušteno. Nakon toga ždrjebet se može staviti ular. Nakon što se stavi valja ga češkati i pohvaljivati i zatim odmah skinuti.

Prvi pristup i postupanje s konjem utječe na cijeli daljnji odnos. Pokreti trebaju biti ravnomjerni, a glas smiren i ujednačen. Prirodni nagon konja je brzo udaljiti se od svega što mu predstavlja opasnost. Treba mu prići kod glave, da dobro vidi tko mu dolazi, zatim ispružiti ruku da ju može omirisati. Zatim ga pomilovati po vratu, takav kontakt je ugodan i pomaže povezivanju, tako mu se i pokazuje da ga se ne boji.

Kada se stavlja ular treba stati pokraj glave s lijeve strane, zatim prebaciti konopac preko vrata i napraviti petlju. To služi da konj nebi mogao pobjeći, te je i mirniji kada osjeti da ima nešto oko vrata. Držati obje strane ulara i pomaknuti nošnjak preko njuške. Desnom rukom na suprotnoj strani vrata povući remen preko vrha glave, sve to treba činiti polako jer se konji mogu uplašiti. Prije nego što se remen učvrsti kopčom, treba dobro pristajati neposredno iza ušiju. Ispod nošnjaka bi se trebala moći ugurati dva prsta (Voleg, 2008.).

Ždrjebet, kao i konju ular treba stavlјati samo kad nešto radimo s njima, kada su slobodni ular ima ne treba jer samo može doći do nezgoda. Konj treba naučiti da kada mu se stavi ular da zna da će se tada nešto raditi s njime te da tada bude miran.

5.2. Postupak navikavanja ždrjebeta na povodac

Ždrjebe treba naučiti slijediti čovjeka kada ima povodac u ruci. Isto tako mora naučiti da pritisak ulara na zatiljku znači da krene, dok pritisak ruke na zatiljku znači da spusti glavu. Ždrjebe će refleksno kada mu se stavi ular i povodac krenuti prema natrag. Treba ga naučiti da pazi gdje staje, voditi ga ravno pa skrenuti, raditi krugove, osmice, stati pa krenuti. Nikada ne treba dopustiti da se ždrjebe otme, pobuni ili pobjegne te da na tome stane.

Iako se većina konja nauči na vođenje na povodcu dok su još ždrjebad, svejedno i dalje u bilo kojem trenu treba biti pripravan da se može iznenada uplašiti i povući. Uglavnom se konju hoda s lijeve strane, jer su većina ljudi dešnjaci pa im je ta ruka jača, međutim treba vježbati vođenje s obje strane. Ne treba biti ispred konja ukoliko on neće da krene, jer potezanjem povodca još će se više opirati. Povodnik jednom rukom držati 30 do 45 cm od ulara, a drugom za drugi kraj da se ne vuče po tlu, i u slučaju da potegne lakše ga je obuzdati. Nikad povodac ne smotavati oko ruke. Važno je pri vođenju konja stalno biti na oprezu, čak i na livadi (Voleg, 2008.).

Kobilu treba voditi u koralu iz stranu, i ždrjebe na povodcu iza nje da se navikne mirno hodati. Kako ždrjebe postaje starije postat će i mirnije i više se koncentrirati te će naposljetku prestati s nepodopštinama (Herić, 2004.)

Kod vođenja konja na pašnjak treba biti iskusan, jer iako je konj poslušan, želi što prije stići na pašnjak. Čovjek treba voditi konja na pašnjak, a ne konj čovjeka.

Hvatanje konja na pašnjaku ponekad može biti neugodno za konja, jer to povezuje s nečim lošim. Treba mu prići s hranom, te kada ga se hvati pričati mu, tako da shvati kao nešto dobro. Najbolje je da konj prvo dodirne jahača, te da ga se zatim počne gladiti. Polako mu otkrivati oglavinu iza leđa da se nebi uplašio. Najbolje bi bilo staviti i uže oko vrata, da se osjeća sigurnim. Ukoliko je konj zahtjevniji, treba mu staviti uže oko vrata, ili najprije uhvatiti mirnijeg konja (Voleg, 2008.).

Ukoliko je ždrjebe u ispustu, a čovjek uđe, početi će juriti okolo, sve dok se ne umori i shvati da čovjek ukoliko mirno stoji ne predstavlja nikakvu opasnost. Do pravog bliskog kontakta neće doći, osim ako je ždrjebe radoznalo, odvažno ili pak usamljeno. Da bi se bliski kontakt postigao mora ga se namamiti nekom poslasticom, sam će prije ili kasnije doći. Nakon toga treba ga se pohvaliti blagim tonom, tapšanjem i češkanjem kako bi mu se dalo dao znanja da se ne želi ništa loše napraviti. Konjima koji su prisiljeni da podnose čovjeka, ne može se vjerovati ni nakon nekoliko mjeseci rada, jer pokušati će ponovno pobjeći čim se uplaše, jer se nisu nikada zapravo sprijateljili (Trailović i sur. 2008.).

Ispaša u ispustu treba biti stalno dostupna, jer saginjanje potiče razvoj mišića vrata i sapi. Ukoliko je sve uredi s ispašom, ispustom, zdravljem itd. i konj će biti opušten i rado se družiti s ostalim u krdu, juriti i naganjati se, to povoljno utječe na razvoj ligamenata, tetiva i mišića koji su neophodni za duži korak (Gavrilović, 2011.).

5.3. Postupak navikavanja ždrjebeta na privezivanje

Privezivanje nije nešto što ždrjebe nauči u jednom satu. Radi se o procesu kojim se ždrjebe želi naučiti da dulje vrijeme stoji mirno i vezano. Cilj je da ga se do prve godine života nauči da mirno stoji dok ga se timari, čisti kopita i sl. S vježbom privezivanja se počinje kada je ždrjebe u potpunosti prihvatilo povodac i ular (Herić, 2004.).

Kod prvog privezivanja konja, najbolje bi bilo uže privezati za tanku uzicu, koja će u slučaju da se konj uspaniči puknuti (Voleg, 2008.).

5.4. Postupak navikavanja ždrjebeta na dizanje nogu

Što se prije započne vježbati podizanje nogu to bolje. Može se krenuti čim se uspostavi ravnoteža. Potrebno je ždrjebetu prići i lagano češkati po nogama. Nije potrebno jako dizati nogu, dovoljno je tek malo od tla. Stražnje noge nije poželjno izvlačiti prema van, bočno ili unatrag. Na početku je potpuno uredi ukoliko ždrjebe mirno digne nogu nekoliko centimetara od tla i zadrži nekoliko sekundi. Počinje se uvoditi termin «noga». Nakon toga slijedi nagrada (Herić, 2004.). Kopita se provjeravaju tako da se stane blizu plečki konja, okrenuti prema repu, rukom kliziti prema nozi, tako se konj neće uplašiti. Održavati lagan ali čvrst pritisak na nogu. Stražnju stranu putišta pritisnuti prema natrag i gore, tako se konja potiče da podigne nogu. Kada konj podigne nogu treba ju poduprijeti hvatajući stjenku kopita. Na stražnju nogu se ide s unutarnje strane, na stražnji dio putišta koji se stisne i nježno povuče zglob prema gore i naprijed (Voleg, 2008.).

Već u prvim tjednim dobro je započeti njegu kopita. U trećem tjednu potrebno je očistiti žabičnu brazdu tj. otkloniti fetalni zaostatak. Ukoliko se to ne napravi, dolazi do truljenja i patoloških procesa (Ivanković, 2004.). Kasnije, obično svaka 2 tjedna kopito se čisti i obrađuje (Mitrović i Grubić, 2003.). Pokuša li ždrjebe pojeći ili se prepeti, ne treba ga kažnjavati, jer to je instinktivna radnja, i ono još ne zna što se točno traži od njega. Neka cijeli postupak oko nogu ždrjebetu bude ugodno i zabavno iskustvo. Kako bude raslo, rast će mu i koncentracija pa će moći biti poslušan. Ritne li se, potrebno je oštro reći «ne».

Dizanje nogu vrlo je bitno naučiti zbog obrezivanja i potkivanja. Podizanjem noge se obuzdava konj ukoliko se nešto radi na drugoj nozi, konji udobno stoje na tri noge (Voleg, 2008.).

Ukoliko je ždrjebetu potrebno obrezivanje poželjno je da to bude kada se i majka obrezuje (Herić, 2004.). Konja treba lagano privikavati na čišćenje laganim podizanjem nogu a kasnije i blagim lupkanjem četke po kopitu da se navikne na buduće potkivanje (Stanišić i Šupica, 1987.).

Sa 15 dana vrši se prvi posjet potkivaču, i tada se mogu izvršiti neke korekcije, a s mjesec dana prvo lagano obrezivanje. Nakon toga jednom mjesečno. Pregled kopita vrši se na ravnoj podlozi u mirovanju, i u hodu prema i od pregledača (Gavrilović, 2011.). Voleg (2008.) navodi da potkivač svakih četiri do šest tjedana treba zamijeniti potkove. One se svaki dan trebaju provjeravati da se nije što zaglavilo ili da nije otpala.

5.5. Postupak navikavanja ždrjebeta na prikolicu

Ulazak u prikolicu potrebno je vježbati mnogo prije nego što nam zaista bude potrebna. Na to se često zaboravi pa kasnije bude problema, pa konji svaki ulazak u prikolicu kasnije doživljavaju vrlo stresno.

Najbolje bi bilo da ždrjebe vježba ulazak uz kobilu, naravno ako je i sama kobila poslušna s ulaskom. Jedan pomagač uvodi kobilu korak po korak, a drugi ždrjebe odmah za kobilom. Ukoliko ždrjebe malo zaostane potrebno je da i kobila stane. Kada su oboje unutra, slijedi nagrada. Zatim se zatvaraju vrata od prikolice dok se ždrjebe zabavlja, vjerojatno neće ni primjetiti da su se vrata zatvorila. Nakon toga slijedi izlazak, koji je isti kao ulazak samo unatraske. Treba se obratiti pozornost i na kobilu jer joj može dosaditi takav spori ulazak pa to ponašanje može prijeći i na ždrjebe.

Konji ne vole ulaziti u male i mračne prostore kao što je prikolica. Uvijek se može iznenada uplašiti, prepeti, krenuti unatrag. Koristiti što dužu lonžu. Prikolici prići iz daljeg, da se konj može dovoljno zaletiti na rampu. Najbolje da netko hoda iza konja jer su tako manje šanse da će se zaustaviti (Voleg, 2008.). Treba se pripaziti da prikolica bude dovoljno široka, prvo se uvodi majka, a zatim ju ždrjebe slijedi. Ukoliko se upire, treba ga se odnijeti unutra i svezati (Vejnovič, 2008.).

Ukoliko je potrebno voziti se, obavezno je staviti debeli sloj slame te voziti oprezno, jer ždrjebe može izgubiti ravnotežu (Herić, 2004.). U vožnji konjske noge bi trebale biti zaštićene, naročito koljena i skočni zglobovi. Iz prikolice bi trebao izlaziti polagano, ne

dopustiti mu da vuče. U prikolici uvijek treba biti dobra ventilacija, i ne bi se trebalo voziti duže od šest sati bez stanke. Konji s dišnim problemima bi trebali izbjegavati prijevoz. Nakon dolaska na odredište konja treba izvesti iz prikolice i hodati s njim pet minuta da mu se opuste mišići koji su u vožnji bili ukočeni zbog održavanja ravnoteže (Voleg, 2008.).

Ukoliko konj ne želi ući u prikolicu, moguće da taj strah ne potječe od same prikolice, već ga možda plaše neke druge stvari, kao konop na podu. Ukoliko se ne obrati pozornost na pravu opasnost i ukloni je se, životinja postaje sve uznemirenija (Trailović i sur. 2008.).

5.6. TTEAM metoda za odgoj

TTEAM metoda za odgoj mladog ždrjebeta je postupak bez zastrašivanja i primjene sile ili grubosti, razvija prijateljstvo i partnerstvo između vlasnika i ždrjebeta. Metoda se zasniva na radu s tla, te tzv. «jahanju s razumijevanjem». Rad s konjem po ovoj metodi unaprijed otklanja strah i napetost kod konja i čovjeka. Gradi odnos između konja i čovjeka prvenstveno zasnovan na razumijevanju, povjerenju i uzajamnom poštovanju. Metoda preporuča uglavnom kružne, umirujuće dodire po cijelom tijelu. Dodirima se uklanja napetost, smiruje i uspostavlja kontakt. Cilj je odraditi cijelo tijelo s naglaskom na glavu. Ždrjebe će se na početku vjerojatno izmicati, ali ne treba odustajati. Ugoda će prevladati i ždrjebe će se prepustiti. Dobar je znak uspije li mu se obuhvatiti uho i na tren zadržati u ruci. Tajna je u tome što se blagim kružnim pokretima stimuliraju završetci živaca a time i posredno stanice mozga. Osim toga životinju koju se češće timari i češka postaje svjesnija svoga tijela. Kretanje postaje ljepše, poboljšava se koordinacija između očiju i kopita. Mali trik je taj da put do ždrjebetovog srca osim preko želuca ide i preko srca njegova majke, što znači da ako se kobilu uspije nagovoriti na nešto nema načina da će i ždrjebe onda odbiti. Nauči li ždrjebe prvu lekciju kroz igru i ugodu nema nikakvog razloga opirati se ostalima (Herić, 2004.).

6. Odvajanje ždrjebeta od majke

U prvih pet mjeseci života, 95 % svoga vremena će ždrjebe biti uz majku (Ivanković, 2004.).

Nije poželjno odvajati kobilu i ždrjebe u prva tri mjeseca života. Mora stalno biti kraj svoje majke koja mu pruža zaštitu i sigurnost, jedino tako taj mali konj može izrasti u

pouzdanog i stabilnog konja koji ima povjerenja u čovjeka i okolinu. Konj nije kao pas, treba provesti duže vremena uz svoju majku.

Kada je ždrjebe u krdu, odnosno slobodno u prirodi, majka sama odlučuje kada je ždrjebe spremno na odvajanje. Kako raste, hranidbene potrebe se mijenjaju te tako do trećeg mjeseca života je potpuno ovisno o majci zbog mlijeka. U prirodi neka ždrjebad ostaju uz majke jako dugo. U prirodi se mogu vidjeti jednogodišnjaci i dvogodci, čak i kobile koje su veći same ždrjebne kako povremeno sišu majku (Herić, 2004.). Ždrjebad bi se trebala odlučivati s 5 mjeseci, a najviše 6. Treba biti pravilno i dobro razvijeno, i dobro obučeno (Gavrilović, 2011.).

Kod kobila koje se bave sportom ždrjebad bi trebalo potpuno odvojiti s šest mjeseci. Radi li se o rekreativnim konjima koji rade prema potrebi, ždrjebe bi trebalo odvojiti s godinu dana. Ukoliko je kobila ponovno ždrjebna jasno je da ždrjebe treba odvojiti ranije. Ukoliko je ždrjebe u krdu, razvija odnose s ostalim članovima, s nekima se i bliže veže, spremno je nakon nekog vremena ostati samo s krdom bez majke. Kada dođe vrijeme prvog odvajanja, neka to bude nakratko, u dometu konjskog sluha. Kobila i ždrjebe dozivat će se kada se izgube iz videokruga. Ukoliko ždrjebe počne jako galopirati i znojiti se, potrebno je još malo pričekati s odvajanjem. Nikako ne treba ždrjebe ostaviti samo u štali (Herić, 2004.).

Na više načina se može odlučiti ždrjebad. Prvi način je kada su svi zajedno u ispustu, pa jedna po jedna kobila odlazi, te na kraju ostaje jedna pitoma kobila koja prihvaća svu ždrjebad, te se na kraju i ona odvede. Drugi način je u boksu, tako da se sva ždrjebad stavi zajedno u jedan boks na sedam dana. Ova metoda ima i svojih mana jer može izazvati loše navike zbog stresa. Treći način, koji slovi kao najbolji, je odlučivanje u ispustu, gdje se sva ždrjebad ostavi bez majke. Nemir i uznemirenost traju dva do tri dana. Ždrjebad se na taj način najlakše i najbrže odluči, te ostaju vezani uz društvo (Gavrilović, 2011.).

Ždrjebe će se najlakše naviknuti da bude odvojeno od majke ako se to događa u prostoru u kojem je i naviklo, u štali ili krdu. Ako se kobila tada odvede, ždrjebe neće preburno reagirati jer je u poznatom okruženju. Također nije loše ni izvesti grupno odvajanje ukoliko je to moguće, jer u društvu se lakše preboli rastanak (Stanišić i Šupica, 1987.).

Iz provedenog istraživanja utvrđeno je da su otkucaji srca ždrjebeta bili povećani nakon odvajanja od majke, te ostali takvi još cijeli dan (Moons i sur., 2005.).

Nakon privikavanja bez majke, odnosno da majka privremeno izbiva poželjno je ždrjebe odvesti u šetnju, s povodcom i ularom. Vjerojatno će biti malo uznemireno, ali potrebno ga je umiriti glasom, češanjem, poslasticom. Vjerojatno će njištati i dozivati majku, povodac treba čvrsto držati i ako je potrebno i uhvatiti ular i usporiti ga laktom na vratu. Prva

šetnja ne bi trebala biti preduga, neka ostane u dometu konjskog sluha. Kada uslijedi povratak, ždrjebe će pokušati požuriti, što mu se ne treba omogućiti. Također na ulazu u štalu ili koral nije poželjno ga samo tako pustiti da ode, potrebno ga je još jednom pohvaliti i nagraditi te tada može otići (Herić, 2004.).

Odbiče ždrjebeta važno je obaviti u što kraćem razdoblju, jer je tako bezbolnije za ždrjebe i majku. Ždrjebe se fizički odvaja od majke, tako da joj se u tom periodu i vime zasuši, te se nakon nekoliko dana ponovno mogu držati zajedno (Ivanković, 2004.).

Kod potpunog odvajanje treba pripremiti i kobilu te joj tri do četiri dana prije ne davati koncentriranu hranu već samo sijeno, to se nastavlja i nakon odvajanja sve dok se ne smiri nalijevanje mlijeka (Stanišić i Šupica, 1987.).

7. Uvježbavanje konja

Uvježbavanje konja ne smije biti zasnovano na grubosti jer konj ima dobro razvijenu memoriju i dobro pamti. Pamti kada je nagrađen šećerom, šakom zobi ili gladenjem po vratu kao i način na koji je radnik izrazio određen zahtjev glasom, stezanjem uzdama i slično. Ukoliko je konj bio neposlušan primjenjuje se odgovarajući vid kazne kao lakši udarac biča po sapima uz ponavljanje naredbe.

Uvježbavanjem se usklađuju pokreti, konj postaje mirnijim, poslušniji i privrženiji. Potrebno je što pažljivije i mirnije postupati s konjima pri obuci i nagraditi ga za svaku poslušnost. Samim time će i konj s većom voljom slušati zapovijed. Uplašnost od prometa, ptica, pasa i slično ne treba kažnjavati jer će to izazvati negativnu reakciju (Mitrović i Grubić, 2003.). Neće napasti nego će početi bježati jer je svjestan da mu je brzina najbolji put u sigurnost (Stanišić i Šupica, 1987.). Konja treba umiriti milovanjem, tapšanjem i blagim riječima. Vremenom će konj shvatiti stvari kao da će prilikom neposlušnosti biti kažnjen, ili za poslušnost biti nagrađen (Mitrović i Grubić, 2003.).

7.1. Lonžiranje

Odmah poslije odbijanja ždrjebetu se stavlja ular, a pri hranjenju ga se veže. Još prije završetka prve godine treba se priviknuti na uzdu i žvale. S navršenom drugom godinom već se može učiti na sedlo i zapregu (Mitrović i Grubić, 2003.).

Konje treba naučiti da se vode odnosno da idu na ruci zbog raznih prezentacija, licenciranja i slično. Lonžiranje je prvi korak u obuci konja tj navikavanja konja da se samostalno kreće. (Mitrović i Grubić, 2003.). To je odlična priprema konja za jahanje i odličan način za početak bez jahača. Vrlo je bitno da lonžiranje bude u ograđenom krugu (Stanišić i Šupica, 1987.). Vrši se pomoću lonže tj užeta duljine 5,5 do 10 m. kači se za posebnu kariku na posebnoj oglavini tzv kapcaumi (Mitrović i Grubić, 2003.). Ima alku koja se nalazi na sredini s gornje strane, inače na vrlo osjetljivom mjestu te je tako omogućena veća kontrola nad konjem (Slika 4.) Svaki trzaj rukom prenosi se na osjetljivi konjski nos (Herić, 2004.).

Slika 4. Omak s kapcaunom na lonži

Kod rada na tlu, na početku je to dobro raditi uz pomoć mirnijeg konja kojega će mladi konj slijediti i učiti zapovijedi. Nakon što ih konj nauči treba nastaviti raditi samostalno. Prvo se radi s vođicama, zatim s lonžom. Kako konja to nebi previše psihički zamaralo, vježbe trebaju biti kraće. Tek nakon savladane obuke na lonži, konj ide na obuku pod jahačem (Ivanković, 2004.).

Treba li konja samo istrčati koristi se dulja lonža (10-15 metara). Radi li se na vrsti ili kvaliteti koraka, koristi se kraća lonža da bi udaljenost čovjeka i konja bila manja. S mladim ždrjebetom obično se koristi kraća lonža jer ždrjebe može poskočiti i zaplesti se. U radu s konjima, osobito mladim, uvijek treba izbjegavati situacije u kojima se može dogoditi nešto nepoželjno (Herić, 2004.).

Ivanković (2004.) navodi da je lonža duga 8 do 10 metara, a lonžiranje se obavlja u ograđenom krugu promjera 12 do 13 metara. Ukoliko se lonžira u neograđenom prostoru,

konj se može naviknuti na neke pogrešne stavove, primjerice kretanje s vratom savijenim unutra ili kretanje s iskošenim tijelom.

Prilikom lonžiranja konja treba povesti i on će krenuti čuvši blago pucketanje jezikom, poslije nekoliko dana će mirno ići u krug. Uglavnom treba koristiti glas i truditi se da svaka zapovijed bude popraćena određenim tonom po kojem će konj i početi shvaćati. Koristi se bič, zatezanje lonže i određene komande (Ivanković, 2004.). Bič se drži uperen prema zadnjem dijelu tijela konja (Stanišić i Šupica, 1987.). Bič se koristi za korekciju položaja tijela ili za ubrzanje hoda (Ivanković, 2004.). Ukoliko je potreban pojačan tempo najčešće je dovoljan glas ili pokret bičem. Kada se konj poziva bič je pod rukom okrenut prema natrag (Stanišić i Šupica, 1987.). Lonža mora stalno biti jednolično i lagano napeta (Herić, 2004.).

Pri lonžiranju konj se desetak minuta kreće na lijevu zatim na desnu nogu. Lonžiranje ne treba trajati dulje od pola sata, obično počinje na lijevu ruku, pa za pet minuta na desnu i tako naizmjenično (Ivanković, 2004.). Cilj je uvježbavanje konja na pravilan kas i navikavanje na određene zapovijedi. Kada konj to nauči treba početi sa sedlanjem i lonžiranjem pod sedlom (Mitrović i Grubić, 2003.). Glasom se prati konjski hod, ukoliko ždrjebe krene hodom, glasom se ponavlja «hod», kada ide kasom, prati se glasom i viče «kas» itd. na taj način uči se povezivanju radnje i riječi. Tada se ždrjebe može učiti i raznim preprekama na koje će nailaziti i u prirodi, poput vode, najlona i ostalih šuških opasnosti od kojih bi se moglo preplašiti, prije toga potrebno je da se ždrjebe prvo upozna s tim stvari odnosno da ju onjuši. Lonžiranje ne treba trajati dulje od pola sata jer to negativno utječe na skočne zglobove i psihu konja. S obzirom da je većina konja „kruća“ s desne nego s lijeve strane lonžiranje se obično počinje na lijevu ruku. (Herić, 2004.).

Pri lonžiranju treba voditi računa o ravnomjernoj aktivnosti cijelog tijela, odnosno prednjeg i stražnjeg dijela trupa. Pri lonžiranju se koristi i kolan za lonžiranje, koji dolazi na mjesto gdje se poslije stavlja pravi kolan. Kolan treba stavljeti oprezno i strpljivo, ne jako stezati ali ne ni prelabavo jer može skliznuti iza i izazvati nemir konja. Konj koji je naučen na kolan, sedlo prihvaća uglavnom bez problema (Ivanković, 2004.).

Prije treninga svakako treba pustiti konje na ispust ili ih lonžirati, da slobodno galopiraju, izbacuju se, skaču i malo izmore. To otklanja probleme koji nastaju kao posljedica viška energije, to se posebice odnosi na ždrjebad. Neki se tome protive, jer smatraju da se konj poslije toga neće moći koncentrirati na rad i da će se previše uzбудiti. Ispust ili lonžiranje prije treninga omogućuju ždrjebetu da se uči kretati bez straha i slobodno (Trailović i sur. 2008.).

7.2. Uvod u sedlanje

Kod sedlanja za prvi put se može staviti i uže jer se konj više opire stezanju oko stomaka nego na pritisak sedla. Uže treb prvo prisloniti na lopaticu konju kako bi ju osjetio i shvatio da to nije ništa loše. Zatim postepeno spuštati preko grebena na drugu stranu. Treba voditi računa o tome da konju ne dodiruje noge. Zatezanje treba biti vrlo polako, milimetar po milimetar. Ne treba biti ni previše labavo, jer može konju otići na stražnji dio, a to uzrokuje bacanje i skakanje. Treba obratiti pozornost na stomak, ukoliko se napne treba prestati sa stezanjem te čekati da se opet opusti.

Kada je uže namješteno konja treba potjerati naprijed i ne dati mu da se propinje i baca. Obično će prvi puta biti nemirniji, a kasnije mirni. Odamh po smirivanju treba maknuti uže i staviti sedlo.

Konja treba blago tapkati po mjestu gdje će doći sedlo, a kada dozvoli da se blago tapše po stomaku gdje će doći kolan znači da je došlo vrijeme za sedlanje. Nakon nekoliko dana lonžiranja sa sedlom treba ga navikavati na pravilno držanje glave i vrata, bez zagledanja lijevo i desno (Stanišić i Šupica, 1987.).

7.3. Uvod u prezanje

Obuka za vuču zaprege počinje s dvije, do dvije i pol godine. Treba biti strpljiv jer konj instinktivno pokazuje strah prema zaprezi koja ga slijedi i zbog zvukova. Prvi korak je navikavanje na štrange, potom slijedi uprezanje. Postoji više načina na učenje na prezanje, no prvenstveno je najbitnije imati blag odnos s puno razumijevanja (Ivanković, 2004.).

Prvo prezanje trebaju obavljati konjima poznate osobe. Treba postupati s puno strpljenja, pažljivo i odlučno. Konja najprije treba priviknuti na ormu, tako da mu ga se prvo pokaže a potom se stavlja na njega. Zatim je najbolje da ga se malo prošeta s ormom na leđima. Drugi je dio navikavanje konja na uže. Zatezanjem i popuštanjem užadi vrši se upravljanje odnosno prezanje konja u kola. Prije izlaska iz staje stave se i kajasi. U slučaju da su dva konja istovremeno se izvode iz štale (Mitrović i Grubić, 2003.).

7.4. Uvježbavanje konja za jahanje

Mladi konj u dobi od dvije i pol do tri godine dovoljno je razvijen za prihvat jahača. Intenzitet u toj dobi treba biti umjeren, raditi najviše svaki drugi dan (Ivanković, 2004.). Po Trailović i sur. (2008.) konji se počinju najahivati od treće godine, jer su im tada noge i leđa dovoljno jaki da nose jahača. U to vrijeme konj prirodno stječe samopouzdanje, pun je vjere u sebe i samostalan.

Obuhvaća postupke zauzdavanja i sedlanja konja. Treba početi na vrijeme jer se mlađi konji lakše navikavaju i uče. Konj je osobito osjetljiv na stavljanje oglavine. Kvalitetno napravljeno sedlo osnova je za pravilno sjedište jahača i udobnost konju. Pravilno izbalansiranim sedlištem jahač ravnomjerno raspoređuje težinu na sve 4 noge konja (Mitrović i Grubić, 2003.).

Bez jahača konj se kreće prirodno i elegantno pri svim hodovima uz najmanje naprezanje. Zadatak jahača je da konju povрати ravnotežu odnosno da ju uspostave u svim uvjetima. Poteškoće nastaju kod mlađih konja jer njihova leđa nisu prirodno predodređena za nošenje tereta nego za kretanje. Jačanje leđnih mišića je zadatak trenera, mišići se razvijaju kroz trening ukoliko se pravilno koriste, opuštano i u taktu. Konje s pravilnim položajem vrata u galopu lakše je voditi od onih koji zabacuju vrat dizanjem glave jer nepotrebno gube snagu boreći se s jahačem. Konji se kidaju uslijed nepravilnog držanja vrata i leđa te gube psihičko zadovoljstvo poslije napora. Uspješni radom konj pronalazi prirodnu ravnotežu i pored opterećenja jahačem (Stanišić i Šupica, 1987.).

Sedlanje se započinje privikavanjem konja na opterećenost leđa, započinje se stavljanjem pokrivača, a nakon privikavanja oprezno i sedlo. Prije sedlanja konja uvijek treba temeljito iščerkati, osobito one dijelove koji dolaze u dodir sa sedlom i kolanom. Kada konj prihvati sedlo vrši se postupno zajahivanje, te kada konj prihvati jahača u sedlu može početi prvo jahanje (Ivanković, 2004.).

Prilikom sedlanja konju se prilazi s lijeve strane sa sedlom preko lijeve ruke. Ako je sedlo dobro postavljeno moći će se zavući ruka između grebena i podsedlice. Kolan se ne zateže odmah i naglo nego nakon zauzdavanja. Prilikom zauzdavanja konju se prilazi s lijeve strane i uzda se nosi preko lijeve ruke. Desnom rukom se obuhvaća glava konju držanjem za nos, a oglavina se prihvaća desnom rukom držanjem za potiljni remen dok uzde ostaju visiti preko lijeve ruke. Desnom se podiže prema ušima a lijevom stavlja žvala u usta (Mitrović i Grubić, 2003.).

Zauzdavanje treba provoditi bez grubih postupaka, i postupno. Prvo se prebace vođice, pa se skine ular, zatim se stavlja žvala i potom namješta tjemeni i čeoni remen. Oni ne smiju smetati grivi. Zatim se namještaju podgušni i prekonosni remen. Ukoliko je konj nemiran, remen na oglavini treba otkopčati kako se nebi dodirivale uši koje su osjetljive. Mladi konji su posebno osjetljivi oko glave i treba imati puno strpljenja. Prva jahanja odvijaju se u boksu, a nakon nekoliko dana na lonži, prvo korakom onda kasom. Ukoliko je konj miran, lonža se otkaçi. Kasnije se prelazi i na veće površine (Ivanković, 2004.).

Mladi konji su poslije nekoliko tjedana već sposobni da se kreću u ritmu, budu izbalansirani i slušaju zapovijedi. Poslije nekoliko dana lonžiranja s jahačem, lonža se može otkaçiti i jahač jaše u naviknutom krugu. Ukoliko je sve uredu mogu izaći iz kruga predvođeni starijim konjem. Prvo se hoda zatim u lagani kas desetak minuta, nakon toga jahač silazi i vodi konja na ruci dok se ne osuši (Mitrović i Grubić, 2003.).

Kod sportskih konja nakon nekoliko dana odlaze na hipodrom gdje počinju s prvim kenterom. Uslijed prirodnog nagona za kretanjem naprijed, mladi konji ranije dobivaju na ustima odnosno naslanjaju se na žvalu i time postepeno navikavaju da blagi pritisak na desnu stranu žvale znači kretanje udesno, a lijevi ulijevo dok zatezanje oba znači usporavanje i zaustavljanje. Često se zbog nemogućnosti da se svakom mladom konju posveti pažnja koja je potrebna, tj da se postepeno najahuju, godišnjaci se najčešće slome nakon nekoliko dana (Stanišić i Šupica, 1987.).

8. Zaključak

Cjelokupan životni ciklus konja može se podijeliti u četiri skupine, odnosno četiri perioda odgoja. Do šest mjeseci, do prve godine, do druge godine i do kraja života. Svaki period specifičan je po odgoju i načinu ishrane.

Sve što se želi može se postići na lijep način. Dosta konjara reći će da si grubosti i kažnjavanje uobičajene i potrebne stvari. Oštar treba biti samo u nekim pogledima, treba oštro i odlučno inzistirati na onome što se i započne, ali to je sve moguće postići i bez grubosti i maltretiranja. Istina je da je takav postupak dulji i zahtjevniji ali koristi koje donosi nesagledive su. To se grubim načinom nikada neće moći postići jer povjerenje je najvažnije.

9. Literatura

1. Bostedt, H. (2000.): Handbuch Pferd. BLV Verlagsgesellschaft mbh, Munchen
2. Carson, K., Wood-Gush, D.G.M. (1983.): Equine behaviour: I. A review of the literature on social and dam—Foal behaviour. *Applied Animal Ethology*, 10(3): 165-178
3. Gavrilović, A., (2011.): Odgoj sportskog konja: praktična iskustva. Horsevill, 2011. Drugo regionalno savetovanje: Uzgoj, reprodukcija i zdravstvena zaštita konja. Novi Sad, 98 – 106
4. Grogan, E., McDonnell, S. (2005.): Mare and Foal Bonding and Problems. *Clinical Techniques in Equine Practice*, 4(3): 228-237
5. Herić, V. (2004.): Početnica za uzgajivače konja. Biblioteka Sagana, Zagreb
6. Henry, S., Hemery, D., Richard, M., Hausberger, M. (2005.): Human–mare relationships and behaviour of foals toward humans. *Applied Animal Behaviour Science*, 93(3-4): 341-362
7. Ivanković, A., (2004.): Konjogojstvo. Hrvatsko agronomsko društvo, Zagreb
8. McBane, S., (1999.): How your horse works. David & Charles, Lancashire
9. Mitrović, S. (2005.): Konjarstvo – praktikum. Poljoprivredni fakultet Zemun, Beograd
10. Mitrović, S., Grubić, G. (2003.): Odgajivanje i ishrana konja. Univerzitet u Beogradu, Beograd
11. Moons, C.P.H., Laughlin, K., Zanella, A.J. (2005.): Effects of short-term maternal separations on weaning stress in foals. *Applied Animal Behaviour Science*, 91(3-4): 321-335
12. Pejić, N., (1996.): Konj – Equus caballus. Poljoprivredni fakultet Novi Sad, Novi Sad
13. Simpson, B. (2002.): Neonatal foal handling. *Applied Animal Behaviour Science*, 78(2-4): 303-317
14. Stanišić, Z., Šupica, M. (1987.): Sportski konji: uzgoj i trening. Nolit, Beograd
15. Tateo, A., Maggiolino, A., Padalino, B. (2013.): Behavior of artificially suckled foals. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research*, 8(3): 162-169
16. Trailović, R., Trailović, D., Lazić, J. (2008.): Konjarstvo i konjički sport. VetKer, Beograd
17. Trailović, D., Vučinić, M., Lazić, J. (2012.): Etologija – ponašanje i dobrobit konja. VetKer, Beograd
18. Vejnovič, J., (2008.): Naši konji. Kmečki glas, Ljubljana
19. Voleg. C., (2008.): Konji – ilustrirani priručnik. Mozaik knjiga

10. Sažetak

Pravilan odgoj mladog konja, odnosno ždrjebeta, vrlo je bitna stavka u njegovom životu. Treba znati razumjeti tjelesne i duševne potrebe konja jer njihovo ne poznavanje može doprinjeti lošem ishodu. Tri najveća stresa u konjskom životu su rođenje, odvajanje od majke i prvo zajahivanje. Obuka konja treba biti prilagođena dobi, psihofizičkom stanju, uporabnom cilju. Treba ju izvoditi strpljivo, postupno, bez prisile i grubih postupaka. Na taj način se kod konja razvija osjećaj povjerenja i želje za suradnjom. Osjećaj straha i tjeskobe proizlaze iz loših postupaka, te ga to koči u psihofizičkom razvoju. Vrlo važna potreba u životu konja je društvo. Društvo nekada čak može potpuno promijeniti ponašanje i osobnost konja. Da bi netko bio dobar jahač ili učitelj, mora dobro poznavati psihologiju konja, razumjeti njegove nagone, prohtjeve i strahove, te naučiti komunicirati s njim. Nagrada za vrijeme radnje ili poslije nje, potiče konja da ponavlja istu radnju i ubuduće. Mnogi treneri i jahači ne shvaćaju da je nagrađivanje vrlo bitan dio obuke.

Ključne riječi: ždrjebe, konj, odgoj, učenje, ponašanje, nagrada, jahač

11. Summary

Proper education of a young horse, or a foal, it is an important happening in his life. It is important to understand the physical and emotional needs of the horses because if the rider does not understand that, it can contribute to a bad outcome. The three biggest stresses in a horse's life are his birth, separation from his mother and the first riding. Training horses should be adjusted to the age, mental and physical condition, purpose. It needs to be done with patience, gradually, without coercion and mishandling. In this way a horse develops a sense of trust and a desire to cooperate. The feeling of fear and anxiety is a result from mismanagement, and it is hindering the mental and physical development. A very important need in horse life is society. The society sometimes even can completely change the behavior and personality of the horse. To be a good rider or a teacher they should be familiar with the psychology of the horse, understand his instincts, demands and fears, and learn to communicate with him. An award during the act or after it, encourages the horse to repeat the same action in the future. Many trainers and riders do not realize that rewarding is an essential part of training.

Key words: foal, horse, education, learning, behavior, reward, rider

12. Popis slika

Slika 1. Kobila i ždrjebe, str. 8. (Cavrić, K.)

Slika 2. Mladi konji u društvu na pašnjaku, str. 15. (Drobnjak, D.)

Slika 3. Kobile i njihova ždrjebad zajedno, str 16. (Cavrić, K.)

Slika 4. Konj s kapcaunom na lonži, str 24. (Mak, T.)

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Završni rad

UTJECAJ RADA S KONJIMA NA NJIHOV PSIHOFIZIČKI RAZVOJ

EFFECT OF WORKING WITH HORSES ON THEIR PSYCHOPHYSICAL DEVELOPMENT

Kristina Cavrić

Sažetak: Pravilan odgoj mladog konja, odnosno ždrjebeta, vrlo je bitna stavka u njegovom životu. Treba znati razumjeti tjelesne i duševne potrebe konja jer njihovo ne poznavanje može doprinjeti lošem ishodu. Tri najveća stresa u konjskom životu su rođenje, odvajanje od majke i prvo zajahivanje. Obuka konja treba biti prilagođena dobi, psihofizičkom stanju, uporabnom cilju. Treba ju izvoditi strpljivo, postupno, bez prisile i grubih postupaka. Na taj način se kod konja razvija osjećaj povjerenja i želje za suradnjom. Osjećaj straha i tjeskobe proizlaze iz loših postupaka, te ga to koči u psihofizičkom razvoju. Vrlo važna potreba u životu konja je društvo. Društvo nekada čak može potpuno promijeniti ponašanje i osobnost konja. Da bi netko bio dobar jahač ili učitelj, mora dobro poznavati psihologiju konja, razumjeti njegove nagone, prohtjeve i strahove, te naučiti komunicirati s njim. Nagrada za vrijeme radnje ili poslije nje, potiče konja da ponavlja istu radnju i ubuduće. Mnogi treneri i jahači ne shvaćaju da je nagrađivanje vrlo bitan dio obuke.

Ključne riječi: ždrjebe, konj, odgoj, učenje, ponašanje, nagrada, jahač

Summary: Proper education of a young horse, or a foal, it is an important happening in his life. It is important to understand the physical and emotional needs of the horses because if the rider doesn't understand that, it can contribute to a bad outcome. The three biggest stress in a horse-life are his birth, separation from his mother and the first riding. Training horses should be adjusted to the age, mental and physical condition, purpose. It needs to be done with patient, gradually, without coercion and mishandling. In this way a horse develops a sense of trust and a desire to cooperate. The feeling of fear and anxiety is a result from mismanagement, and it is hindering the mental and physical development. A very important need in horse life is society. The society sometimes even can completely change the behavior and personality of the horse. To be a good rider or a teacher they should be familiar with the psychology of the horse, understand his instincts, demands and fears, and learn to communicate with him. An award during the act or after it, encourages the horse to repeat the same action in the future. Many trainers and riders do not realize that rewarding is an essential part of training.

Key words: foal, horse, education, learning, behavior, reward, rider

Datum obrane: